

Saarna Nurmijärven kirkossa 17.1.2016 / Anna-Kaisa Tenhunen - radiointi suorana Yle radiol

Lapsen kaverisynttärät olivat alkamassa, pitkään suunnitellut ja odotetut juhlat. Paikalle oli kutsuttu iso joukko luokkakavereita. Ennen ensimmäisenkään vieraan tuloa yksi vieraista soitti sankarille itkuisen puhelun ja kysyi: ”Saanko tulla juhliisi, vaikka minulla ei olekaan sinulle lahjaa, meillä ei juuri nyt ollut siihen varaa”. ”Tule vaan. Tietenkin saat tulla”, totesi sankari iloisesti. Niinpä juhliin tulivat lopulta kaikki kutsutut, ja juhla saattoi alkaa.

Päivän evankeliumissakin ollaan mukana juhliissa: Kaanaan häät ovat maailmanhistorian tunnetuimmat häät. Paikalla oli kokonaisen kylän väki ja vielä enemmänkin. Sanomattakin on selvää, että juhlat olivat merkittävät paitsi juhlaaluille, niin myös paikallisyhteisölle. Niitä juhliittiin tavan mukaan useita päiviä, ja tarjoilut olivat hulpeat. Olisivatko nuo olleet suuruusluokassaan prinsessahäihin verrattavat juhlat aikanaan? Ei siis oltu missään ”pienissä häissä”.

Ne olivat legendaariset häät, joista kirkon historiassa on ollut erilaisia tulkintoja koskien niin vesiastioita, viiniä ja viinin prosenttejakin kuin äidin ja pojan välistä suhdetta. Halusiko Jeesus olla häissä vain yksi vieraista? Sen puolesta kertoo Jeesuksen tyly vastaus äidilleen: Hän närkästy, koska Marian huoli – viinin loppuminen kesken juhlan – ei hänelle kuulu. Ei voisi vähempää kiinnostaa, sillä hän on vain yksi vieraista. Ja kuitenkin hän lopulta tekee, kuten on pyydetty.

Kaanaan häiden ihme eroaa kaikista muista Jeesuksen ihmekertomuksista. Näyttää nimittäin siltä, että Jeesus tarjoaa ihmeen kautta juhlijoille luksusta, erinomaista viiniä runsain määrin – ei mitään elintärkeää, kuten terveyttä sairaille, ruokaa nälkäisille tai turvan merihädässä olevalle. Luksusviini ei lopulta ole ihmeen ydin, vaan tämän viinin kautta Jeesus tekee jotain aivan muuta. Tämä ihme on samalla sellainen, johon meistä jokainen – sinä ja minä – kykenemme niin halutessamme.

Johanneksella on tarve osoittaa, että Jeesus tekee ihmeen, jotta opetuslapset uskoisivat häneen, Mutta evankeliumia voi lähestyä myös sosiaalhistorian valossa, ja silloin sana joka nousee päällimmäiseksi on myötätunto. Jeesuksen suurin palvelus ei lopulta ole veden muuttaminen viiniksi, vaan se että hän sen kautta pelastaa isäntäväen kasvot: viinin loppuminen kesken häätjuhlan olisi ollut suuri häpeän aihe, se olisi ollut kunnian menetys sulhasen perheelle. Antiikin aikana oli piinallista joutua julkisen häpeän kohteeksi, piinallisempaa kuin nykyään. Ihminen jäsensi itsensä ennen kaikkea osana sosiaalista yhteisöä, ei niinkään ryhmäpaineista vapaana yksilönä. Näihin tapoihin kuuluu Lähi-idässä edelleenkin, että tarjottava ei saa loppua juhliissa tai vierailta kesken. Siksi on helppoa ymmärtää Jeesuksen toimimista: hän halusi pelastaa isännän häntä uhkaavalta julkiselta häpeältä. Tässä onkin kärki: Jeesus oli juhliissa ystäviensä kanssa, yhtenä muista vieraista, mutta kun hän kuuli tilanteen, johon juhlan järjestäjä oli joutumassa, hän ei voinut olla toimimatta. Hän tuntee empatiaa järjestäjää kohtaan. Ihmisen hätä – uhkaava kasvojen menetyksen häpeä – pakotti hänet toimimaan.

Lapsen syntymäpäiväjuhliissa tuli lahjan antamisen aika. Lapsijoukko pakettiensa kanssa istui lattialle ja aloitettiin pullonpyöritys: se, johon pullo osoittaa, saa antaa lahjan sankarille. Kun tuli sen lapsen vuoro antaa lahjansa, joka saapui juhliin tyhjin käsin, syntymäpäiväsankari totesi, että ”Sinultahan minä olenkin jo lahjan saanut” ja siirsi vuoron seuraavalle.

Kukaan ei kiinnittänyt mitään huomiota lapseen ja siihen että mitään lahjaa ei ollutkaan. Lahja oli siinä, että hänkin pääsi tulemaan juhliin. Lapsen sosiaalisessa piirissä tilanteesta olisi voinut seurata kasvojen menetys, tai ainakin nolo juttu kaikin puolin. Ajattelen, että tässä pieni sankari seurasi tietämättään Jeesuksen osoittamaa esimerkkiä: me emme kykene muuttamaan vettä viiniksi, mutta me kykenemme osoittamaan myötätuntoa, empatiaa, toinen toisillemme.

Muistatko sinä omasta elämänhistoriastasi tilannetta, jossa olet joutunut keskelle sosiaalista mokaa? Mennyt tilanteeseen väärin pukeutuneena? Et ole osannut käyttäytyä niin kuin odotettiin? Tai onko häpeän kokemuksesi syvempi? Niin varhaisessa vuorovaikutuksessa sinuun iskostettu kokemus, että koet olevasi kokonaan vääränlainen? Onko vanhempien, opettajan, ystävän tai työnantajan lausuma arvio tai teko itsessäsi niin lujassa, ettet pääse sen yli? Mitä jos joku läheinen olisi näissä tilanteissa pelastanut sinut tältä kokemukselta? Miten elämänhistoriasi olisi silloin kirjoitettu tai muuttunut? Joskus pienikin teko tai ele toiselta ihmiseltä voi pelastaa suuremmalta katastrofilta.

Miten olisi käynyt juhlissa Kaanaassa, jos Jeesus ei olisi reagoinut edessä olevaan tilanteeseen? Jos viini olisikin päässyt loppumaan? Suurille juhlille olisi tullut nolo loppu. Siitä olisi ehkä aikanaan vähän aikaa puhuttu, mutta tuskin tämä olisi meidän korviimme asti kantautunut. Miten käy meidän, jos kapeutamme elämämme vain itseemme ja omaan hyvinvointiimme? Kansallisesti ja yksilötasolla? Viime aikoina on puhuttu paljon omista sosiaalisista kuplista, joissa ihmiset uinuvat somen äärellä ja ystäväpiireissään. Toisen asemaan asettuminen käy hankalaksi, jos elämässä on vain samanmielisiä ihmisiä. Elämä saattaa kapeutua jos sitä katselee liian paljon vain tietyistä näkökulmasta ja asenteista käsin.

Kyynisyys ja välinpitämättömyys ovat myötätunnon vastakohtia, myrkkyä sille. Ja sitä meidän elämämme tuntuu olevan tulvillaan. Meistä on tullut kansa, joka hätätilanteissa ottaa herkästi puhelimen esiin, ei soittaakseen apua, vaan kuvatakseen sen. Kohtuullisuuden, myötätunnon ja empatian sijaan päihdymme kuuluisuudesta, kuluttamisesta ja elämysten hakemisesta, oman itsekeskeisyytemme ruokkimisesta. Yhtäältä voimme sosiaalisessa mediassa muokata elämämme tietynlaiseksi, voimme näyttää itsestämme ja elinympäristöstämme kauniita kuvia niin halutessamme. Toisaalta kipeät ja raskaat asiat pidämme herkästi omana tietonamme, emmekä kerro omista riippuvaisuuksistamme tai rakkauden puutteestamme edes lähipiirille. Perheiden sisäisistä asioista ei saa puhua ulkopuolisille, jotta jokin häpeälliseksi koettu asia – avioero, taloudelliset huolet tai jokin riippuvuus – ei paljastuisi. Tai jos lapsi ei pärjää kuten hänen verrokkiryhmänsä jossain taidossa, kannustammeko lasta vai lisäämmekö entisestään hänen häpeän tai kelpaamattomuuden tunnettaan? Olisiko niin, että me ennemmin koemme myötähäpeää kuin yritämme ymmärtää toisiamme?

Myötätunnon osoittaminen ei ole sääliä tai heikkoutta, vaan se on toimintaa ja tietämystä että voin ja pystyn auttamaan, sekä se on aina tekoja toisen puolesta tai toista varten. Myötätuntoa osoitetaan teoissa ja puheissa, se on ihmisen näkemistä ilman varallisuustietoja, sosiaalista asemaa, kansallisuutta tai uskontoa. Jeesus toimi myötätuntoa osoittaen, koska hän tiesi voivansa auttaa juhlien järjestäjää. Suuret kriisit paljastavat, että myötätuntoa kyllä löytyy ja hyvyyttä riittää, ne vain tuntuvat olevan kovin piilossa. Voisimmeko me nostaa myötätuntoastettamme hiukan korkeammalle myös aivan tavallisessa arjessamme?

Kaanaan häissä Jeesus halusi ehkä olla yksi vieraista, omiensa joukossa. Hän ei kuitenkaan jäänyt jakamaan elämäänsä vain ystäväpiirinsä kanssa, vaan hänen tiensä kulki niiden ihmisten luokse, joita muut halveksivat ja ylenkatsoivat. Edelleenkin hän jakaa lohdutusta häpeän kanssa painivalle, elämänsä ristiriitaisuuksien edessä olevalle ja antaa meille selvän esimerkin. Mitä jos puhkaisisimme näitä kuplia, joissa elämme ja ajattelemme, avautuisimme näkemään toinen toisemme niillä silmillä, joilla Kristus katsoo meitä. Sillä kukaan meistä ei voi elää vain oman itsensä varassa. Me tarvitsemme myötätuntoa kipeämmin kuin koskaan ennen, se on meidän viimeisimpiä toivojamme. Lapsi tarvitsee myötätuntoa, jotta hänen elämänsä ei rakentuisi häpeän kokemukselle ja kelpaamattomuudelle; vahvakin aikuinen on ympäristöstään riippuvainen ja tarvitsee toista ihmistä peilikseen, avukseen, kumppanikseen.

Mua häpeästä säästä pyydetään Paavo Ruotsalaisen lempivirressä. Se on myös meidän pyyntömme,

että Jumala kuulisi ja näkisi, Ja sietäisi sen, mitä itse emme itsessämme siedä.
Meidän aikanamme ei nähdä samanlaisia ihmeitä, joita Jeesuksen aikana nähtiin, mutta leipä ja viini muuttavat olomuotoaan jokaisessa messussa Kristuksen ruumiiksi ja vereksi. Näin kohtikäyvä, myötätuntoa ja lempeyttä tarjoileva meidän Jumalamme on. Armon ja laupeuden Kristus pelastaa meidät kaikki häpäisemällä itsensä ristillä. Ja on siten lunastanut meidät vielä suurempaan hääjuhlaan. Niin suurta häpeää et voi tuntea, etteikö Kristuksen sinulle osoittama myötätunto ja lempeys sitä korjaisi. Meidät säästetään häpeältä, itseaiheutetulta tai toisen aiheuttamalta. Säästämmekö toinen toisemme?